

उद्दिष्टे

- प्रेरणादायी व्यक्तींची ओळख करून घेणे.

१. खाशाबा जाधव (कुस्ती)

जन्म व शिक्षण

खाशाबा जाधव यांचा जन्म १५ जानेवारी १९२६ रोजी महाराष्ट्रातील सातारा जिल्ह्याच्या कराड तालुक्यातील गोळेश्वर खेड्यात एका सर्वसामान्य कुटुंबात झाला. प्राथमिक शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर त्यांनी सन १९४०-१९४७ दरम्यान कराड येथील टिळक हायस्कूलमधून आपले शालेय शिक्षण पूर्ण केले. सन १९५३ साली कोल्हापूर येथील राजाराम महाविद्यालयातून कला शाखेची पदवी प्राप्त केली.

कुस्ती प्रशिक्षण व कारकीर्द

प्राथमिक शिक्षण पूर्ण करून खाशाबा कराडमध्ये माध्यमिक शिक्षणासाठी आले. कुस्तीचे तंत्रशुद्ध प्रशिक्षण मात्र खाशाबांनी घेतलेले नव्हते. ते त्यांना टिळक हायस्कूलमधील क्रीडा शिक्षक गुंडोपंत बेलापुरे व बाबुराव बळवंडे यांनी दिले. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली खाशाबांनी कसून सराव केला. मॅट्रिक परीक्षा उत्तीर्ण करून ते कोल्हापूर येथील राजाराम महाविद्यालयात दाखल झाले. खाशाबांची किरकोळ शरीरयष्टी आणि कमी वजन पाहून, ते मल्ल व क्रीडापटू आहेत यावर

कोणाचाही विश्वास बसत नव्हता. येथील मोतीबाग व्यायामशाळेत त्यांनी कुस्तीचे प्रशिक्षण सुरू केले. महाविद्यालयीन कुस्ती स्पर्धेत त्यांनी महाविद्यालयास अजिंक्यपद मिळवून दिले. तसेच अनेक राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय स्पर्धांमध्ये उत्तम कामगिरी केल्यामुळे त्यांची ऑलिम्पिक स्पर्धेसाठी निवड झाली.

१९५२ हेलसिंकी ऑलिम्पिक

खाशाबांना १९४८ च्या लंडन ऑलिम्पिकमध्ये अपयश आल्याने ते फार नाराज झाले होते. त्यांनी पुढच्या ऑलिम्पिकसाठी जोरदार तयारी सुरू केली. ते रोज पहाटे उठून ११ मैल धावण्याचा सराव करू लागले. एका दमात ते २००० दंड बैठका काढत असत.

हेलसिंकी येथे जाण्यासाठी खाशाबांच्या समोर मोठी आर्थिक अडचण निर्माण झाली. राजाराम महाविद्यालयाचे प्राचार्य दाभोळकर यांनी स्वतःचा बंगला गहाण ठेवून त्यांना चार हजार रुपयांची मदत केली.

खाशाबांचे ११ जुलै १९५२ रोजी भारतीय संघासोबत हेलसिंकी शहरात आगमन झाले. २० जुलै १९५२ रोजी खाशाबांची कॅनडाचा मल्ल पॉली क्वीन विरुद्ध पहिली लढत होती. खाशाबांनी आपल्या डावांचे सुंदर प्रदर्शन घडवून क्षणार्धात पॉलीला चीतपट केले. दुसऱ्या फेरीत मेक्सिकोचा मल्ल वासुतीलस याला दहाव्या सेकंदाला डाव टाकण्याचा यशस्वी प्रयत्न करून चीत केले. तिसऱ्या व चौथ्या फेरीमध्येही खाशाबांनी विजय संपादित करून उपांत्यपूर्व फेरीत धडक मारली. यातून ते भारताला ऑलिम्पिक स्पर्धेत कांस्य पदक मिळवून देणारे पहिले मल्ल ठरले.

हॉकी - मेजर ध्यानचंद

अगदी शालेय स्तरापासून राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरापर्यंत विविध स्पर्धांत सहभागी होणाऱ्या आपल्या संघातील खेळाडू पाहिले असता सर्व जातीधर्माचे, पंथाचे खेळाडू राष्ट्रीय एकात्मतेच्या भावनेने जिंकण्याच्या

जिद्दीने खेळतात तेव्हा सर्व खेळाडूंसोठी खेळ हा एकच धर्म असतो.

मेजर ध्यानचंद भारतीय हॉकीच्या सुवर्णकाळाचे शिल्पकार, ज्यांचा जन्मदिन २९ ऑगस्ट हा दिवस राष्ट्रीय क्रीडादिन म्हणून आपण साजरा करतो. 'मेजर ध्यानचंद' देशाभिमानाचे होते.

१९३६ मध्ये जर्मनीची राजधानी बर्लिन येथे झालेल्या बर्लिन ऑलिम्पिकमध्ये हॉकीची भारत-जर्मनी ही अंतिम लढत पाहण्यासाठी जर्मनीचा हुकूमशहा अॅडॉल्फ हिटलर उपस्थित होता. या सामन्यात भारतीय हॉकी संघाचे कर्णधार ध्यानचंद यांनी आपल्या प्रभावी खेळाने जर्मनी संघास आठ विरुद्ध शून्य गुणांनी पराभूत केले.

'हुकूमशहा हिटलर'च्या उपस्थितीत जर्मन संघाला पराभूत करणाऱ्या ध्यानचंद यांचा खेळ पाहून अचंबित झालेल्या हिटलरने ध्यानचंद यांना भारत सोडून जर्मन संघाकडून खेळल्यावर जर्मन लष्करात मोठे अधिकारी पद व मोठे आर्थिक प्रलोभन दाखवले. मात्र पद व पैसा यापेक्षा मला माझा देश महत्त्वाचा आहे हे सांगत मेजर ध्यानचंद यांनी हिटलरला नम्र नकार दिला. हीच खरी राष्ट्रभक्ती. केवढा हा देशाभिमान!

खिलाडूवृत्तीचे संस्कार मैदानावर खेळल्याने रुजवले जातात.

खेळामुळे धाडस, पराक्रम, काटकपणा, सोशिकता, शिस्त, नम्रता, सहनशीलता, आदर, कष्ट करण्याची तयारी या गुणांचा विकास होतो आणि जीवनात आवश्यक असलेली खिलाडूवृत्ती अंगी बनते. परिणामी शालेय जीवनात अभ्यासक्रमातील मूल्ये नकळत अंगीकारली

जातात.

क्रिकेट - सचिन तेंडुलकर

भारतरत्न, मास्टर ब्लास्टर सचिन तेंडुलकर म्हणजे नीतिमूल्यांची खाण आहे.

आपले गुरू रमाकांत आचरेकर सरांसमवेत सचिन एका कार्यक्रमात गेला होता. व्यासपीठावर जाताना माईकची वायर आचरेकर सरांचे पायात अडकली व सर चालताना अडखळले. सचिनने लगेच सरांना आधार देत सरांच्या बुटात अडकलेली वायर खाली बसून बाजूला केली. हा किस्सा तुम्ही ऐकला असेलच, क्रिकेटच्या बादशहाच्या अंगी असणारी ही नम्रता व सौजन्यशीलताच होय.

सचिन रमेश तेंडुलकर यांना क्रिकेटच्या इतिहासात जगातील सर्वोत्तम फलंदाजांपैकी एक म्हणून ओळखले जाते.

भारत सरकारकडून सचिन तेंडुलकर यांना राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार, पद्मश्री, अर्जुन पुरस्कार, पद्मविभूषण पुरस्कारसुद्धा मिळाले आहेत आणि देशाचा सर्वोच्च नागरी पुरस्कार 'भारतरत्न' देऊन सन्मानित केले आहे. आंतरराष्ट्रीय क्रिकेटमध्ये पदार्पण केल्यानंतर त्यांनी फलंदाजीत अनेक विक्रम नोंदवले आहेत. त्यांनी कसोटी आणि एकदिवसीय क्रिकेटमध्ये सर्वाधिक शतके झळकावली आहेत.

कसोटी क्रिकेटमध्ये सर्वाधिक धावा करणारे फलंदाज म्हणून त्यांची नोंद आहे. त्याचबरोबर कसोटी क्रिकेटमध्ये १४००० पेक्षा जास्त धावा काढणारे जगातील एकमेव खेळाडू आहेत. त्यांनी एकदिवसीय क्रिकेटमध्ये सर्वाधिक धावाही काढल्या.

मास्टर ब्लास्टर सचिन तेंडुलकरला 'The God of The Cricket' बोलले जाते. कारण फक्त भारतच नव्हे तर संपूर्ण जग ह्या क्रिकेटपटूचे वेडे आहेत. वयाच्या सोळाव्या वर्षी आंतरराष्ट्रीय क्रिकेट खेळाची सुरुवात करणाऱ्या सचिनने नवनवीन विक्रमांचा संग्रह केला. मग ते एकदिवसीय सामन्यात सर्वप्रथम दोनशे धावा काढण्याचा विक्रम असो किंवा शंभर आंतरराष्ट्रीय शतके करण्याचा विक्रम असो. असे अनेक विक्रम सचिन तेंडुलकर यांच्या नावावर नोंदवले आहेत.

२. मेरी कोम (मुष्टियुद्ध)

जन्म व बालपण

भारताच्या ईशान्य भागात असलेल्या मणिपूर राज्यात शेती हा मुख्य व्यवसाय असून तेथे प्रामुख्याने भाताची शेती केली जाते. तेथे कोम या नावाची आदिवासी जमात आहे. ही जमात शैक्षणिक दृष्ट्या फारच मागासलेली आहे. या जमातीत शिक्षणाचे प्रमाण अत्यल्प आहे.

चुराचंदपूर या जिल्ह्यात मोहिरंग या गावी कोम या आदिवासी जमातीत मांगटे टोणपा कोम राहत होते. ते अल्पशिक्षित होते. घरची आर्थिक परिस्थिती बेताची होती.

मांगटे टोणपा व अखाम या दांपत्याच्या पोटी चुराचंदपूर जिल्ह्यातील कांगाथी या गावी १ मार्च १९८३ रोजी एका विश्वविक्रमी सुकन्येचा जन्म झाला. तिचे नाव मेरी ठेवण्यात आले. तिचे पूर्ण नाव 'मांगटे चुंगनिजंग मेरी कोम' असे आहे. मेरीचे आई-वडील तिचे फार लाड करीत असत. खेळणे, बागडणे व नाचणे यात मेरीचे बालपण गेले.

शिक्षण:

वयाच्या सहाव्या वर्षी मेरीचे नाव मोहिरंग येथील लोकतक ख्रिश्चन माध्यमिक शाळेत दाखल करण्यात आले. घरात कुणी मार्गदर्शन करणारे नव्हते. शिक्षणात ती फार हुशार नव्हती. पण ती नियमित अभ्यास करायची. मेरीचे खेळातील प्रावीण्य पाहून तिला इम्फाळ येथील आदिवासी जातीच्या माध्यमिक शाळेत नवव्या वर्गात दाखल करण्यात आले. खेळात तिचे विशेष लक्ष होते त्यामुळे तिचे शिक्षणाकडे दुर्लक्ष व्हायचे. त्यामुळे ती दहाव्या वर्गाची परीक्षा उत्तीर्ण करू शकली नाही. या शाळेतून पुन्हा दहाव्या वर्गाची परीक्षा देण्याची तिची इच्छा नव्हती. तिने इम्फाळ येथील एन.आय.ओ.एस. येथून दहाव्या (एस.एस.सी.) वर्गाची परीक्षा उत्तीर्ण केली. पुढे तिने तेथील महाविद्यालयातून बी.ए.ची पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केली.

मुष्टियोद्धा म्हणून कारकिर्दीस प्रारंभ

मेरी कोम हिला बालपणापासून धावणे, लांब उडी, उंच उडी या क्रीडा प्रकारांची फार आवड होती. या स्पर्धांमध्ये ती सहभागी व्हायची आणि बक्षिसेही जिंकायची. तिच्यातील चपळता, हाराकिरी आणि खिलाडीवृत्ती पाहून डिंगकोसिंग या शिक्षकाने तिला बॉक्सिंग या क्रीडा प्रकारात आपले भविष्य घडवण्याचा मोलाचा सल्ला दिला आणि त्यासाठी प्रोत्साहित केले.

डिंगकोसिंग यांच्या मार्गदर्शनाखाली मेरी कोम कसून सराव करू लागली. यातील तिची तयारी आणि प्रगती

पाहून डिंगकोसिंग यांनी तिला यश मिळवण्यासाठी प्रेरणा दिली.

नववीच्या वर्गात शिकत असताना ती या क्रीडा प्रकाराकडे वळली. यावेळी तिचे वय सुमारे पंधरा वर्षांचे होते.

मणिपूर राज्यस्तरीय महिला मुष्टियुद्ध स्पर्धेत इ. स. २००० मध्ये मेरी कोम सहभागी झाली आणि तिने अजिंक्यपद प्राप्त केले. पदार्पणातच सुवर्णपदक जिंकले. तिचे हे यश सार्वजनिक झाले. वर्तमानपत्रातील तिचा फोटो पाहून व बातमी वाचून आपल्या सुकन्येच्या कर्तृत्वाची जाणीव तिच्या वडलांना सर्वप्रथम झाली.

राष्ट्रीय मुष्टियुद्ध स्पर्धेतील कामगिरी :

वयाच्या अठराव्या वर्षी मेरी कोम हिची देहयष्टी किरकोळ होती. तिचे वजन सुमारे ४५ किलो आणि उंची ५ फूट २ इंच होती. तिला हिंदी आणि इंग्रजी भाषा चांगल्या प्रकारे बोलतासुद्धा येत नव्हत्या.

मेरी कोम हिने आशिया मुष्टियुद्ध अजिंक्यपद स्पर्धा, इनडोअर गेम्स, आशिया क्रीडास्पर्धा, आशिया चषक महिला मुष्टियुद्ध क्रीडा महोत्सव, जागतिक मुष्टियुद्ध स्पर्धा विश्वकप (महिलांचा जागतिक चषक), महिलांचा मुष्टियुद्ध चषक, महिलांचा जागतिक हौशी मुष्टियुद्ध क्रीडा महोत्सव, उन्हाळी ऑलिम्पिक स्पर्धा अशा विविध स्पर्धांमध्ये सहभाग घेतला. २०१२ साली ऑलिम्पिकमध्ये प्रथमच महिला मुष्टियुद्ध या प्रकाराच्या समावेश केला गेला. आपल्या भारत देशासाठी गर्वाची गोष्ट म्हणजे मेरी कोमने या स्पर्धेत भाग घेऊन कांस्य पदक मिळवले. ती एकमेव महिला आहे जी सहा वेळा जागतिक अमॅच्युअर बॉक्सिंग चॅम्पियन ठरली आहे. तसेच पहिल्या सात जागतिक स्पर्धांमध्ये पदके जिंकणारी एकमेव महिला बॉक्सर आहे. दक्षिण कोरियात २०१४ मध्ये आशियाई क्रीडा स्पर्धेत सुवर्णपदक मिळवणारी पहिली भारतीय बॉक्सर ठरली, तसेच २०१८ राष्ट्रकुल स्पर्धेत सुवर्ण

पदक जिंकणारी ती पहिली भारतीय महिला आहे.

जागतिक स्तरावरील आंतरराष्ट्रीय महिला मुष्टियुद्ध स्पर्धेत मेरीकोम ४५ ते ४८ किलो वजन गटात खेळते. पण लंडन ऑलिम्पिकमध्ये हा वजन गट घेतला नाही त्यामुळे तिला ५१ किलो या वजन गटात खेळावे लागले. २९ वर्षीय कोमचा उपांत्यपूर्व फेरीत मुकाबला तिच्यापेक्षा उंचीने सुमारे ८ इंच आणि वजनाने ५ किलो अधिक असलेल्या इंडोनेशियाच्या मारूआ राहली हिच्याशी झाला. पाचव्या फेरीअखेर मेरी कोमने १५-६ गुण फरकाने विजयावर शिक्कामोर्तब केले. उपांत्य फेरीत मेरी कोमचा मुकाबला ग्रेट ब्रिटनच्या अँडाम्स निकोला हिच्याशी होता. निकोलाविरुद्ध ही लढत असल्याने ब्रिटिश प्रेक्षकांची संख्या त्यात अधिक होती. सर्वत्र चिअर्स, टाळ्या आणि निकोलाचा गजर! तरीही मेरी मुळीच विचलित झाली नाही पण निकोला थोडी भारी ठरली ती वजन, ताकद आणि उंचीने. या स्पर्धेत मेरी वाघिणीसारखी झुंजली. कठीण परिस्थितीत तिने जो खेळ केला त्याला तोड नाही. पण निकोलाने ११-०६ अशा गुण फरकाने मेरीवर मात केली. अशा प्रकारे मेरीने पहिल्यांदा ऑलिम्पिकमध्ये सहभागी होऊन कांस्यपदक जिंकले.

इंग्लिश खेळाडू निकोलाकडून मेरीचे कौतुक झाले. लग्न आणि मूल झाल्यानंतर स्त्रियांनी, विशेषतः महिला खेळाडूंनी आपली स्वप्नेच सोडून द्यावी अशी मानसिकता आढळून येते. लग्नानंतर महिलांमधील खेळाचे कौशल्य संपते हा समज चुकीचा आहे. अँडाम्स निकोलाने मेरी कोमच्या झुंजीचे कौतुक केले आहे. ती म्हणते “आपणास पदकासाठी अटीतटीचा संघर्ष करायला लावणारी मेरी कोम ही एक महान मुष्टियुद्धा आहे.”

प्रश्न २ खाली दिलेला आकृतिबंध पूर्ण करा.

माझ्या आवडत्या खेळाडूचे नाव व फोटो		
जन्म दिनांक	आईचे नाव	खेळत असलेला खेळ
जन्म गाव	वडीलांचे नांव	
सहभाग घेतलेल्या स्पर्धेचा स्तर	खेळातील उल्लेखनीय कामगिरी	मिळवलेली पारितोषिके
मिळालेले शासकीय इतर पुरस्कार	इतर माहिती	तुम्हांला आवडलेले गुण

पूरक अभ्यास :

खालील खेळाडूची माहिती मिळवून तक्ता पूर्ण करा.

अ.क्र.	खेळाडूचे नाव	खेळाचे प्रकार	स्पर्धा कामगिरी	पुरस्कार
१.	हरिश्चंद्र बिराजदार			
२.	शांताराम जाधव			
३.	प्रकाश पदुकोण			
४.	अभिजित कुंटे			
५.	धनराज पिल्ले			
६.	शीतल महाजन			
७.	वीरधवल खाडे			
८.	राही सरनोबत			
९.	ललिता बाबर			
१०.	स्मृती मनधाना			

